

ՄԵԼԿ

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի կէս տարեկան 6 ռուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով
Թիֆլիսում գրվում են միմյան խմբագրատան մէջ
Մեր հասցէն. Тифлиς, Редакция «Мелк».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերէն)
Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամէն լեզուով
Յայտարարութիւնները համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկով
Տէլէֆոն № 253.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մ Ա Մ Ո Ւ Հ

Այս ամառ Շուշում հայ դերասանները, ինչպէս զիստեմ մեր ընթերցողները, ներկայացրեցին մեր տունը ժողովրդի համար «Բաւիթ» լրագրի թղթակիցը ափսոսում է. որ այդ ներկայացումները քիչ էին, ընդամենը հինգ հատ, եւ այդ առիթով զանգատվում է, որ ժողովրդի կրթութեան համար համարեա ոչինչ զորք չէ կատարվում:

Այժմեան ժամանակ, երբ ամբողջ Ռուսաստանում կառուցվում են ժողովրդական տներ, ժողովրդական թատրոններ, գրադարաններ, ընթերցարաններ, լինում են դաստիարակութիւններ, մեր քաղաքում դրութիւն չունի նոյն իսկ մի հատ ժողովրդական դրություն: Նոյն իսկ այն դպրոցները, որոնք հէնց ժողովրդի համար են բացված, օրինակ, քաղաքային երեք-դասարանական եւ մի քանի միջնակարգ եւ երկրորդական արական եւ իգական դպրոցները, բոլորովին չեն ծառայում ժողովրդի կարիքներին, որովհետեւ ժողովրդին անմատչելի վարձ են նշանակել ուսման համար: Մի խօսքով, ամենքը աշխատում են մոռանալ ժողովրդի հարցը եւ ամեն կերպ աչքաթող են անում նրան:

Շատ ճիշդ է նկատում թղթակիցը, որ ոչ ոք չէ ուզում իրան «ժողովրդի» անունով հասկանալով մարմինն պատկանող համարել Ով մի կտոր գրագիրութիւն է սովորում, ով հարկեր ու մի ծուռ ճանապարհներով մի կտոր հարստութեան տէր է դառնում, նա արդէն իրան ժողովրդի մարդ չէ համարում, այլ արիստոկրատ է ինքն իրան ձեւացնում: Նոյն իսկ բուն ժողովրդին ծառայելու պաշտօն ստանձնած մարդիկ էլ ամենից քիչ ժողովրդի մասին են մտածում: Օրինակ են բերվում գիւղական ժողովրդական ուսուցիչները: Գրանք ամառը թափվում են Շուշի եւ ներկայացնում են ժողովրդի ու կոլիկի հազմված չինովիկներ, այնպէս են պահում իրանց, որ մարդիկ կարծեն, թէ շատ բարձր են, մի որ եւ զեպարտամենաւում են ծառայում: Շփվելով միշտ ժողովրդի հետ, ականատես լինելով ժողովրդի ցանկերին ու վշտերին, նրանք ոչինչ հոգացողութիւն չունեն այն բազմութեան մասին, որի կոպէկներով են իրանք զեպարտամենաւական ծառայողների հոլեր ցոյց տալիս:

Նրանք աշխատում են, ինչպէս էլ լինի, մի կերպ միայնել իրանց որ եւ է արիստոկրատական են հարուստ բանակի հետ եւ պատրաստ են փոխել իրանց ազնիւ պարտա-

հաստատ «Աշխատութեան տունը»: Նա հիմնվել է 1898 թուականին եւ այդ թուականից էլ սկսել է իր գործունէութիւնը: Նրա բուն նպատակն է ժամանակակւոր օգնութիւն հասցնել բանտից կամ հիւանդանոցից դուրս եկած անտուն-անտէր անհատներին, որոնք հնարաւորութիւն չունեն իսկոյն աշխատանք սկսելու: Բացի դրանից նա օգնութեան ձեռք է մեկնում նաեւ ծայրահեղ աղքատութեան մէջ ընկածներին, մատակարարելով նրանց ապաստարան ու աշխատանք: Մի խօսքով, Թիֆլիսի «Աշխատութեան տունը» մի բարեկամատակ հիմնարկութիւն է, որ աշխատում է չքաւոր աղքատներին օգնութիւն հասցնել աշխատութեան միջոցով: Իր հիմնարկութեան օրից մինչեւ անցել 1900 թ. յունվարի 1-ը Թիֆլիսի «Աշխատութեան տուն» մէջ աշխատել են ընդամենը 10,601 հոգի, որոնց վրա ծախսված է 1,437 ռուբլի կամ իւրաքանչիւրի վրա միայն 13,6 կոպէկ:

Օգնութեան կարծա աշխատանքները 1900 թ. մինչեւ 1901 թ. յունվարի 1-ը այդ հիմնարկութեան մէջ անց են կացրել ընդամենը 8706 օր եւ ծախս են պատճառել ընդամենը 1175 ռուբլի, այսինքն իւրաքանչիւր անհատի համար 13,5 կոպէկ միջին թուով:

Վերջին տարվայ ընթացքում աշխատութեան տնից օգտվողներն ըստ աղքատութեան բաժանվում են հետեւեալ ձևով:

Ռուսներ 450/0

ւորութիւնները պետական կամ մասնավոր մի ծառայութեան հետ քաղաքում, ուր կարելի է նուիրվել թղթակցադին, արեւելութեան կամ մի աւելորդ անգամ էլ պոլիտազուրկա պարել:

Ցաւալի է, շատ ցաւալի էլ ճիշդ է մնում, որ մտածել ժողովրդի մասին:

«Մշակի» № 167-ը, ինչպէս երեւում է, պատին է սեղմել «Արարատի» աստուածաբաններին: Նրանք մեզ պատասխանում են... ծառայութիւններով: Բաւական համոզիչ բանակիւ է, չէ. դուք բան էք ասում, իսկ աստուածաբանները, վատ կրթված երեւաների նման, իրանց լեզուն են ցոյց տալիս: Դա, ի հարկէ, չնորժ է, նոյն իսկ աստուածաբանական չնորժ: Դա միայն ցոյց է տալիս, որ էլ միայն հաջաւատ տեղերի հերոսները միայն պատերի ստուերներին տակ կարող են ինտրիգներ լարել, քանզի իսկ հրապարակում միմիայն պապանձվել կարող են: Ուրիշ վիճակի արժանի էլ չեն դատարկ կարանները...

ՎՐԱՑ ԹԱՏՐՈՆ

Զորքայարթի, սեպտեմբերի 12-ին, վրաց դերասանական խումբը ազնուականների թատրոնում տուեց իր առաջին ներկայացումը: Այդ երեկոյ խաղում էին յայտնի ռուս դրամատուրգ Իւստին-Սու մթաթովի «Старый Закал» դրաման, որը փոխադրել եւ յորմարեցրել է վրաց բեմի համար, տալով իր սովորական աստուղ, պ. Գունիան:

Սու մթաթովի պիէսը վերին աստիճանի հետաքրքիր եւ գեղարուեստորէն գրած երկ է, բայց նա վրաց բեմի վրա, չնորժի փոխադրողի, երեւում է անցյալ եւ կեղծ: Մի կողմ թողնելով պիէսի արժանաւորութիւնները եւ պակասութիւնները, կասեմք, որ խաղացին բաւական հարթ եւ բաւականութեամբ պատճառեցին սակաւաթիւ հասարակութեան: Դերասանների խաղի մասին մենք այս անգամ չենք խօսի:

Նոյն գիշերը մեծ աջողութեամբ խաղացին վրաց բեմի վրա առաջին անգամ մեր արեգադ Գ. Սուրգուկեանցի «Գիշերվան» սարը խէր է կոմեդիան, որը մեծ բաւականութեամբ պատճառեց ներկայ եղող հասարակութեանը:

Այդ գիշերվայ ներկայացումը հետաքրքրական էր եւ նրանով, որ առաջին անգամ բեմ էր դուրս դալիս ջահէլ, ինտելիգենտ օրիորդ Լէֆաւան: Իր վայելչագէտ արտաքինով, ձայնով եւ ազատ

Վրացիներ	23 »
Հայեր	21 »
Գերմանացիներ	7 »
Լեհացիներ	3 »
Հրէաներ	1 »

Գալով այդ հիմնարկութեան մէջ գործադրվող արհեստներին, պէտք է նկատել, որ նրանք զեռ շատ միակողմանի ու աղքատիկ պատկեր են ներկայացնում: Դեռ չունեն այնպիսի կատարելագործված ձեւ ու կազմ, ինչպէս արտասահմանում: Այդպէս կան միայն կար ու ձեւի եւ թղթեղէնի բաժանմունքներ:

Կար ու ձեւի բաժանմունքում պատրաստել են սպիտակեղէն ոչ միայն զանազան հիւանդանոցների ու դպրոցների, այլ եւ մասնավոր մարդկանց ու վաճառատների համար: Այդ բաժանմունքի տարեկան ամբողջ եկամուտն է եղել 4580 ռ. 75 կոպ:

Թղթեղէնի բաժանմունքում մի տարվայ ընթացքում պատրաստել են ընդամենը 300,000 ծրարներ եւ ուրիշ մանր ու խոշոր պարկեր: Ընդհանուր եկամուտը հասել է 1417 ռ. 72 կոպ: Գարգ է, որ եթէ հասարակութիւնը աջակցէ այդ օգտակար հիմնարկութեան հոգաբարձութեանը, եթէ արժարձէ այդ ձեւով օգնութիւն հասցնելու գաղափարը, այն ժամանակ Թիֆլիսի «Աշխատութեան տուն» էլ կը կարողանայ աւելի լայնացնել իր գործունէութեան ասպարէզը:

Ե. Թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ուսանելի կազմակերպութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Վրաց թատրոն. Նամակ երեւանից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակներ Անգլիայից. Արտաքին լուրեր.—ՀԻՄՆԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ցուցահանդէսը:

ՈՒՍԱՆԵԼԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

«Մշակի» անցեալ համարից մեր ընթերցողները տեղեկացան այն համակերպ կազմակերպութեան մասին, որ գործելու ունի Գուրջայիսի նահանգում: Այնտեղ չիմնված է եւ գործում է աջողութեամբ մի ընկերակցութիւն, որ ունի մօտ 9000 անդամ: Այդ ընկերակցութեանը մասնակցում են ոչ միայն կալուածատէր եւ ունեւոր անձինք, այլ եւ հասարակ գիւղացիներ: Այդպիսի մի մասնակցութիւն նիւթական տեսակէտից դժուար չէ, որովհետեւ անդամավաճար շատ մատչելի է, այն է միայն տասն ռուբլի:

Այդ ընկերակցութեան կանոնադրութիւնը, որ վերջնական խմբագրութեամբ հաստատվել ներկայ տարվայ յունիսի 19-ին, իսկ հրատարակվել միայն մի քաջաթ արանից առաջ, սեպտեմբերի 7-ին, Պետերբուրգում, տալիս է մեծ արտօնութիւններ այդ կազմակերպութեան: Ընկերակցութիւնը իրաւունք ունի փոխառութիւններ տալ իր անդամներին նրանց արգիւնների ապահովութեամբ եւ փոխառութիւններ անել նրանց համար: Նա յանձն է առնում որոշ պայմանով վերցնել իր անդամների արգիւնները եւ նրանց

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ

IX

Տնայնագործական բաժնի մի համեստ անկիւնում է ցոյց են դրված զանազան տարազի ու մեծութեան սպիտակեղէն, թղթից չինած ծրարներ եւ այլն: Նրանք գրաւիչ չեն իրանց սեպով, հետաքրքիր չեն իրանց դասաւորութեամբ, բայց, այնու ամենայնիւ, արժանի են առանձին ուշադրութեան ու հետաքրքրութեան, որովհետեւ մի գաղափարական գործի արդիւնք են ներկայացնում:

Դրանք պատրաստված են Թիֆլիսի «Աշխատութեան տուն» մէջ, որ իր տեսակի միակ հիմնարկութիւնն է ամբողջ Կովկասում:

Կարօտեալներին աշխատութեան միջոցով օգնութիւն հասցնել մի նորութիւն է ոչ միայն Կովկասի, այլ եւ ամբողջ Ռուսաստանի համար: Ռուսաստանում միայն 1821 թուականից բացվել առաջին «Աշխատութեան տունը».—Բնագանում: Յետոյ դրա օրինակին հետեւեցին Պետերբուրգը, Մոսկվան եւ ուրիշ քաղաքներ:

Այդ բարեկամատակ գաղափարի առաջին քաղաքը եղաւ. բարձն Բուկարեղէն, որ մի քաղաք յօղաւածներով աշխատում էր ցոյց տալ:

վաճառահանել զանազան տեղեր: Նա կարող է բանալ արհեստանոցներ եւ գործարաններ, զրարարաններ եւ ընթերցարաններ, կազմակերպել գիւղատնտեսութիւնից դաստիարակութիւններ եւ առհասարակ ամեն մի ձեռնարկութիւն, որ կարող է նպաստել շերամապահութեան եւ բամբակագործութեան զարգացմանը եւ կատարելագործութեանը:

Ընկերակցութիւնը ահա մի քանի տարի է, որ գործում է, իւրաքանչիւր տարի լայնացնելով եւ ընդարձակելով իր գործունէութիւնը: Անդամների թիւը օրէցօր աւելանում է, դարձնելով գիւղատնտեսական ձեռնարկութեան գործը մեծ համայնի, ազգաբնակչութեան պատկանելի մասի հոգաւարութեան եւ ինքնագործունէութեան առարկայ:

Ահա ձեր առաջ մի պատրաստի կազմակերպութիւն, որից կարող էք օգտվել՝ ստեղծելու նոյնատեսակ ձեռնարկութիւններ մեր երկրի միւս մասերում: Երկրագործութեան մի նիստրութիւնը, աչքի առաջ ունենալով առաջին փորձի աջող հետեւները, հեշտութեամբ կը թոյլատրէ հիմնելու նոյն տեսակ ընկերակցութիւններ եւ ուրիշ տեղերում: Փութայիսի կազմակերպութիւնը կարողացել է գործնական լուծում տալ զանազան հարցերի եւ արել է հետաքրքրական դիտողութիւններ, որոնք ուսանելի են նոր ընկերակցութիւնների համար:

Թող մեր ինտելիգենտները աւելի մօտիկուց ծանոթանան այդ համակերպ ձեռնարկութեան հետ եւ իրանք եւ նախաձեռնող հանդիսանան նոյնատեսակ գործի համար մեր երկրի միւս շրջաններում:

Թէ Ռուսաստանում բարեգործութիւնը նպատակաւորմար ձեւ եւ ուղղութիւն չունի, թէ անհրաժեշտ է կարօտեալներին օգնել ոչ թէ ողորմութիւն տալով, ոչ թէ ծուլութիւն ու ձրիակերութիւն ստիբեցնելով, այլ բնական ճանապարհով, այսինքն օգնութեան փոխարէն աշխատանք առաջարկելով: Այդ ուղղութեամբ գրված նրա յօդաւածներից առանձին ուշադրութեան արժանացաւ մանաւանդ պրօֆէսոր Շմոլլերի «Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich» 1886 թ. հրատարակածը:

Զանազան ձեւի աշխատութեան տները (Arbeitsheute) նպատակաւոր տարածված են քաղաքակրթ երկրներում.—Պրանսիայում, Գերմանիայում, Շվեյցարիայում եւ այլն: Դրանց բոլորի հիմնական նպատակն է՝ անգործ աշխատաւորներին պարագայում տալ եւ անտուն անտէր մուրացկաններին ապաստանել... Այդ գիւղատնտեսական շատ տեղում միայնք են եւ ուրիշ երկրորդական նպատակներ: Այդպիսով աշխատութեան տների գործունէութեան ասպարէզը տեւի լայնացել է եւ նշանակութիւնը մեծացել:

Շատ հաճախելի է, որ այդպիսի հիմնարկութիւնները առաջին կրթիչ նշանակութիւն կարող են ունենալ մանաւանդ Կովկասի նման յետամնաց երկրում: Ահա հէնց այդ պատճառով հասարակութեան առանձին աշակցութեան արժանի է Թիֆլիսի նորա-

խաղով օրիորդը գրաւեց հասարակութեան ուշադրութիւնը. օրիորդը կուենայ մեծ ապագայ, եթէ կարգին ուշադրութիւն դարձնեն նրա ձիրքի վրայ. Երեւում էր, որ օրիորդը օժտւած է բնութիւնից. շնորհաւոր, նախանշելի է. երբ հայ թատրոնի երկաթեայ կիսաբաց դռներն էլ փակվում են եւ եղած դերասաններին ջշում երկրազնդի չորս կողմը թափառելու, վրաց բեմի, այդ աղքատիկ խրճիթի, փայտեայ դռները հանգիստ չունեն բաղադրանքից եւ նորեկ հիւրերից. Ի՞նչն է սրա պատճառը:

Thaleia

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Սեպտեմբերի 8-ին

Պարզեան յաղթանակը արարու:
Այսօր ստացվեց մի նոր կոնգրակ, որով թեմական դպրոցի ժամանակաւոր տեսուչ է նշանակվում ուսուցիչներէն մէկը, կրօնի դասատու Ս. Տէր-Գարբրիէլեան, եւ յետ են ընդունվում արձակված ուսուցիչները: Ընդամենը մի ամիս առաջ ստացվեց այն կոնգրակը, որով կարգադրվում էր, որպէս ընդհանուր կանոն, թեմական դպրոցի համար ընտրել տեսուչ հոգեւորականներէն եւ ընդամենը քսան օր է, որ այդ կոնգրակի առիթով հոգաբարձութիւնը ժողով կազմեց, ներկայութեամբ Վեհափառ Կաթողիկոսի կողմից ուղարկված Մետրոպոլիտանային Տէր-Մովսէսեանին, եւ զիջելով հանգամանքներին, ընտրեց տեսուչու երկու թեմականներին: Մետրոպոլիտանային Տէր-Մովսէսեանին եւ Մատթէոս վարդապետ Մատթէոսեանին, նոյնպէս եւ համաձայն այդ կոնգրակի տեսչի օգնական հրաւիրել նախկին տեսուչ Տատեանին: Պարզեան եպիսկոպոսը մնաց իր կարծիքին, ունենալով իր թեմականները, եւ չը ստորագրեց արձանագրութեանը: Եւ մինչդեռ համաձայն այդ կոնգրակի եւ հոգաբարձական վճռի, որի կանոնաւորութեանը ներկայ եւ վկայող էր Կաթողիկոսի առանձին կոնգրակով ուղարկված Մետրոպոլիտանային, սպասվում էր վերջնական կոնգրակի, որով պիտի հաստատվէր այդ վարդապետներից մէկն ու մէկը եւ մինչդեռ մինչեւ այդ խօսք չը կար հին ուսուցիչներին նորից պահելու մասին, յանկարծ այսօր ստացվում է մի բոլորովին այլ բովանդակութեամբ կոնգրակ: Մի-երկու օր առաջ հոգաբարձութիւնը դիմեց Կաթողիկոսին մի վերջնական գրութեամբ: Մինչ չը գիտենք այդ գրութեան բովանդակութիւնը, բայց չենք կասկածում, որ ժողովրդի ներկայացուցիչները անշուշտ ժողովրդի իրաւունքների մասին են խօսել:

Այդ գրութիւնը արժանացել է Վեհափառ Կաթողիկոսի ուշադրութեան թէ ոչ, դարձեալ չը գիտենք: Բայց այս անգամայն կոնգրակի հետ ուղարկվել էր Կարապետ վարդապետը, որ եկել էր համադիւր, որ հոգաբարձութիւնից արձակված եւ կոնգրակով նորից ընդունված եօթը ուսուցիչներից զոնէ երեքը իրանց կամքով հրաժարական տան...

Բայց բանն այն է, որ ինչպէս ասում են, այդ ուսուցիչները չեն ուզում հրաժարվել ուրեմն էլ միմեանի «փօրթիթեան» քարի է դէմ առել:

Մինչդեռ մի կողմից այսքան հոգատարութիւն կայ այդ եօթը ուսուցիչների վերաբերմամբ, նոր հրաւիրված ուսուցիչների մասին մտածող անգամ չը կայ:

Պարզեան եպիսկոպոսը խոստացաւ համոզել երեք ուսուցիչներին հրաժարական տալու: Բայց կասկածելի է դա:

Բ. Վ.

ՆԱՄԱԿ ԽՐԱԿՐՈՒԹԱՆ

Շուշի, սեպտեմբերի 2-ին

«Մշակ» 187-րդ համարում Շուշուց գետեղված էր մի նամակ, որի հեղինակը թաղանթած է «Ա» տառի ներքոյ:

Նամակագիրը չէ զլացել իմ դէմ անուանարկութիւններ, անտղի սրախօսութիւններ անել: Ես միայն այսքանը կ'ասեմ, որ նամակի մէջ իմ մասին բոլոր գրվածը օտւտ է եւ զրպարտութիւն. գրածիս համար պատասխանատու եմ խղճով, հասարակաց եւ մամուլի դատաստանի առաջ, եւ որպէս զի ամեն ինչ ակնբերել լինի, հրապարակով դիմում եմ նամակագիր պարտին, որ քաջութիւն է ունեցել այդպէս գեղեցիկ կերպով ստեղծ եւ զրպարտելու, մի եւ նոյն ժամանակ եւ իր անունն ու ազգանունը չը յայտնելու, թող այժմ նոյն քաջութեամբ, անուանազանությունով, հրապարակ գայ, որպէս զի զրպարտվածը նախաւորութիւն ունենայ պարտին ասածները ապացուցանել տալու այնտեղ, ուր պէտք է:

Լ. Աղախանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սեպտեմբերի 17-ին Թիֆլիս կը ժամանէ հաղորդակցութեան ճանապարհների միևնույն իշխան Սիլվիոյ:

Թիֆլիսում, չորեքշաբթի, սեպտեմբերի 12-ին, եկան յորդ անձրեւներ, որոնցից մի փոքր վնասվել են ցուցահանդէսի մի քանի առարկաները: Ցուցահանդէսի վարչութիւնը անմիջապէս միջոցներ ձեռք առաւ զրտելու չինութեան այն մասերը, որոնք անձրեւներից վնասվում են: Անձրեւի պատճառով այդ օրը ցուցահանդէս այցելողների թիւը քիչ էր:

Միևնույն օրը խորհրդի Բարձրագոյն հաստատված վճռի գործութեամբ, որով իրաւունք է տրվում կողմաստան պ. կառավարչապետին որոշել այն ընտրողական շրջանների թիւը եւ կազմը, որոնց մէջ պէտք է ձայնաւորներ ընտրվեն Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդի համար առաջիկայ քառամեակի ընթացքում, պ. կառավարչապետը անհրաժեշտ է համարել բաժանել այդ նպատակով Թիֆլիս քաղաքը երեք ընտրողական շրջանների: Առաջին ընտրողական շրջանը բաղկացած կը լինի 1, 2, 3 եւ 4-րդ քաղաքամասերից, երկրորդը—5, 6, եւ 7-րդը քաղաքամասերից եւ երրորդը—8, 9 եւ 10-րդը քաղաքամասերից:

Մարիա Ալեքսանդրովնա Կայսրուհու կոյրերի հոգաբարձութեան կողմանեան բաժանմունքը միջնորդութիւն էր յարուցել այդ հոգաբարձութեան կենտրոնական խորհրդի առաջ, որ մի ակնաբերական խուճը ուղարկվի Բազուի նահանգի Գէօկչայ գաւառը՝ տեղական ազգաբնակչութեան ձրիաբար բժշկական օգնութիւն հասցնելու համար: Հոգաբարձութեան կենտրոնական խորհուրդը յարգել է կողմանեան բաժանմունքի խնդիրը եւ այժմ իր հաշուով ուղարկում է յիշված գաւառը Սուչկին եւ Լովաչով բժիշկներին մի ֆէլդշերի հետ, որ տեղեակ է տեղական լեզուներին: Ուսմը ճանաչելով կընկնի ծառ օրերում Թիֆլիսից եւ կը պիտի իր գործունէութիւնը սեպտեմբերի 20-ից: Ուսմը մնալու է Գէօկչայի գաւառում երկու ամիս:

Այգեգործական համաժողովի խորհուրդը միջակել է հետեւեալ ծրագիրը, որի համաձայն պէտք է տեղի ունենան համաժողովի սեկցիաների պարագայումները.—երէկ, սեպտեմբերի 13-ին, տեղի ունեցաւ պարտիզպանական սեկցիայի նիստը: Այսօր, սեպտեմբերի 14-ին, վաղը 15-ին, եւ ապա 16-ին, նշանակված է ուղեւորութիւն դէպի Քուրթայիսի նահանգը եւ Գորու գաւառը. 17-ին—առաւօտեան (ժամի 10-ին) 8-րդը սեկցիայի նիստը: Վնասակար միջանքների դէմ մաքառելու հարցերը քննելու համար եւ երեկոյան պարտիզպանական առաջին սեկցիայի նիստը: Սեպտեմբերի 18-ին, առաւօտեան, նշանակված է 4-րդը սեկցիայի նիստը: Մեղուսպանութեան վերաբերմամբ, երեկոյան—6-րդը սեկցիայի նիստը: Վնասակար միջանքների դէմ մաքառելու հարցերը քննութեան համար, սեպտեմբերի 10-ին, առաւօտեան—այգեպանութեան եւ գինեգործութեան 2-րդը սեկցիայի նիստը, երեկոյան մեղուսպանական 4-րդը սեկցիայի նիստը. սեպտեմբերի 21-ին, առաւօտեան—չերամպանական 5-րդ սեկցիայի նիստը եւ երեկոյան—պարտիզպանական 1 սեկցիայի նիստը. սեպտեմբերի 22-ին, առաւօտեան—գինեթութիւնների տարածման 7-րդը սեկցիայի նիստը. 23-ին, 24-ին, 25-ին եւ 26-ին—ուղեւորութիւններ. 27-ին, առաւօտեան եւ երեկոյան—անտառաբուծութեան սեկցիայի նիստերը, 28-ին, առաւօտեան—չերամպանական սեկցիայի նիստը, երեկոյան—8-րդը սեկցիայի նիստը հողի բարւոքման վերաբերմամբ. 29-ին, առաւօտեան—չերամպանական 5-րդը սեկցիայի նիստը, իսկ երեկոյան—համաժողովի խորհրդի նիստը:

Սեպտեմբերի 8-ին, երեկոյան, ինչպէս հաղորդում է «Речь. Вѣд.» լրագիրը, Մոսկվայում, օտար թղթակիցների դպրոցի դահլիճում, տեղի ունեցաւ ինտելիգենտ արհեստներ ունեցող անձանց փոխադարձ օգնութեան ընկերութեան ընդհանուր ժողովը.—որովհետեւ վարչական կարգադրութեամբ փակվում է այդ ընկերութիւնը: Նախագահի օգնական Գ. Կրասնի պատմեց, թէ ընկերութեան խորհուրդը ուստիկանութեան միջոցով ծանուցում ատացաւ ընկերութեան փակման մասին,

համաձայն ընկերութեան կանոնադրութեան § 54-ի. բացի դրանից ուստիկանութիւնը առաջարկեց, ըստ կարելւոյն, չուսուցի հրաւիրել ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողով լիկ վիզայի համար. ընկերութեան բոլոր գործերը, գրքերը եւ իրերը ցուցակագրված են եւ կը քննվեն, իսկ նրա գումարները ուստիկանութիւնը վերցրեց եւ յանձնեց պետական գանձարանին: Անդամներից մի քանիսի հարցին, թէ ընկերութեան փակման պատճառը ի՞նչը կարող է լինել, նախագահի օգնականը պատասխանեց, թէ այդ պատճառը խորհրդին յայտնի չէ, իսկ ընկերութիւնը փակված է ընկերութեան 54-դ յօդուածի հիման վրա, որով նախագահներին իրաւունք է տրված իրանց իշխանութեամբ փակել գանազան մասնաւոր ընկերութիւններ, կուլաներ եւ այլն, եթէ նրանց մէջ նկատվում է որ եւ է բան, որ հակառակ է պետական կարգին եւ հասարակական ապահովութեան ու բարոյականութեան: Վիճաբանութիւններից յետոյ, ընկերութեան անդամների ցանկութեան համաձայն, քուէարկութեան ենթարկվեց հետեւեալ առաջարկութիւնը.—ընկերութեան 54-դ յօդուածում նախատեսված առիթների բացակայութեան պատճառով, բողոքել օրինական կարգով վարչութեան կարգադրութեան դէմ: Այդ առաջարկութիւնն ընդունվեց 128 ձայնով 1-ի դէմ: Կառավարչական սենատին դանդաղ ներկայացնելու գործը յանձնվեց ընկերութեան խորհրդին:

Պրասպովի համալսարանը, որը տօնում է այժմ իր գոյութեան 450-ամեայ յօրելւանը, Պրասպովի համալսարանի դոկտորներ ընտրեց ուսուցիչ երկու գիտականներին, որոնք մասնակցում են յօրելւանական հանդէսներին, այն է՝ ակադեմիկոս եւ զինւորական բժշկական աւագնախնայի պրոֆէսոր Ն. Գ. Եփօրովին եւ նոյն ակադեմիայի պրոֆէսոր Կ. Գ. Ուրուչովին:

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻՑ մեղ գրում են. «Տեղիս հայ ուսանողութիւնը մեծացաւ մի քանի նոր անդամներով: Պօլտեխնիքական դպրոցում աջող ճիւղերում տունի են ընդունվելու կողմացող հինգ հայ երիտասարդներ: Ցանկալի է, որ գտնէ այժմ Վարշաւայի հայ ուսանողութիւնը իրան պատշաճաւոր տեղ գրաւէ, օրինակ դարձնելով Ռուսաստանի ուրիշ համալսարանական քաղաքների հայրենակից ուսանողների ընտիր կողմերը»:

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻՑ մեղ գրում են. «Միթիթաբեան միաբանութեան յօրելւանը ունեցաւ իր համակողմները եւ Վարշաւայում. պ. Ս. Մ.-ի առաջարկութեամբ տեղիս հայ քաղթականութիւնը ուղղեց օգնություն 26-ին միաբանութեան անունով հետեւեալ չորսհաւորական հեռագիրը. «Լեհաստանի մայրաքաղաքի սակաւթիւ հայ դպրութիւն, միանալով այսօր համազգային մեծ հանդիսին, իր արտագին ողջոյններն ուղարկում Վենետիկի Միթիթաբեաններին, նրանց վաստակաւոր գործունէութեան երկուհարիւրամեակի առիթով թող այսօրվայ տօնը ապագայի համար էլ յայտնվի իրեն մի շքեղ գրուական հալածված եւ թշուառ ազգի օգտին ծառայեցնելով միաբանութեան յետագայ սերնդի մտաւոր եւ բարոյական ոյժերը»: Հաճելի է աւելցնել, որ հեռագիր ստորագրեցին, նրանց մեջ յայտնի է, չը բաւականանալով իրանց յարգանքների այդպիսի պաշտօնական արտայայտութեամբ, որոշել են այդ առիթով մի գումար հանգանակել: Եւստիկանութիւնը նրա գործադրութիւնը որ եւ է բարեգործական նպատակին»:

ԲԱՅՈՒՆԻՑ մեղ գրում են. «Գողերի, թափառաշրջիկ սրիկաների եւ մարդասպանների թիւը օրից օր աւելանում է: Հէնց այսօր, սեպտեմբերի 7-ին, դեռ լոյսը չը բացված, մի քանի գողեր մտնում են Ջահանգիր անունով մի շամախեցու բնակարանը, որ գտնվում է Ջահաբարա-քանդ թաղում: Գողերից մէկը մշտնում է սենեակ, որպէս զի իրեղէններ ժողովէ, բայց նոյն րօպէին անդէն տանտէր հայր ետեւից գրկում է աւագակին, որպէս զի ոտքերը եւ ձեռքերը կապոտէ: Դժբաղդաբար, նոյն ժամին աւագակի ընկերները մէկը ձեռքի բէրութով մի քանի հարուած է հասցնում Ջահանգիրին, որը կէս ժամից յետոյ վախճանվում է: Աւագակները անյայտ են»:

ՇԻՐԱԿԻՑ մեղ գրում են. «Շիրակում երկրաբորժները աւարտեցին իրանց հաց կալելը:

մնացել է մի փոքր մասը, այն էլ մի շաբաթից կ'աւարտեն: Հացահատիկը բաւարար է, գնները չեն բարձրացել, լաւ ցորենի սօմարը (18 պուլ) ծախվում է 16—17 րուբլով, գարին՝ սօմարը 7 ր. 50 կ., կտաւատը՝ սօմարը 18 րուբլի: Այս տարի բաւական հացի դէզեր հրդեհեցին, իսկ Բաշ-Շորաքեալում գրեթէ ամեն օր վառում էին. հարեւանի ունեցածը հրդեհեւ լը շարագործների համար դարձել է խաղալիք. մի օրում լոյս ցերեկով հրդեհել են 200 սալ հացի վնասները անպիսին են»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՆԳԼԻԱՅԻՑ

Պրասպովի միջազգային ցուցահանդէսը

II

Պատաշուկեան կոնգրէսը, ինչպէս ասացի, բացվեց սեպտեմբերի 9-ին (ն. տ.):

Այս անգամ էլ, ինչպէս անցաւ տարի Պարիզում, երկրագնդի զանազան ծայրերից պատգամաւորները մեծ թւով եկել են, չը նայելով տեղի հետաւորութեան: Կոնգրէսը բացվելուց 3 օր առաջ, Պրասպովի բոլոր եկեղեցիներում, փողոցներում, ժողովարաններում քաղաքից երկրաշրջանին, միտինգներ կազմակերպվեցին եւ ատենաբանութիւններ եղան խաղաղութեան մասին:

Մասնաւոր, կիրակի օր, սեպտեմբերի 8-ին, մենք, բոլոր օտարականներս, ականատես էինք մի աւարտինակ տեսարանին. բոլոր փողոցները դատարկ էին, բոլոր խանութները գոց էին, փակ էր նոյն իսկ ցուցահանդէսը, ոչ մի կառք, ոչ մի ձիաքառ կամ էլքտրական տրամվայ չէր գործում. հիւրանոցները փակ էին եւ ամբողջ օր մենք չը կարողացանք ոչ մի տեղ ուտելիք գտնել: Բոլոր քաղաքացիները—մարդ, կին, երեխայ,—հաւաքվել էին եկեղեցիներում եւ ժողովարաններում ու ամեն տեղ լսվում էր երգ, շարական, տաւաղահարութիւն ու «պիս, պիս» (peace)—խաղաղութիւն խօսքերը: Կէսօրից յետոյ, մինչեւ երեկոյան ժամը 10-ը, անազին համախմբումներ եւ միտինգներ իրապարակներում եւ ուղղակի փողոցների մէջ, ատենաբանութիւններ, երգեր, նուագածութիւն,—բոլորը վերաբերեալ «peace»-ին: Քաղաքն այդպիսով նախատեսակ էր կատարում եւ պարտաւորվում խաղաղութեան կոնգրէսի բացման:

Մի այլ տարօրինակութիւն եւս այն էր, որ ամբողջ քաղաքում, ոչ մի հիւրանոցում, ոչ մի տեղում մենք չէինք նկատում ճաշի, ընթրիքի ժամանակ եւ մինչեւ այսօր էլ չենք տեսնում գինու, օղիի եւ առնասառակ ոգելից ըմպելիքների նշույլ: Այստեղ բոլոր հիւրանոցները «Temperance Hotels» (ժուժկալութեան հիւրանոցներ) են: Ծառանդացիները, իբրեւ պուրիտաններ, կվակներ եւ մաքրակենցաղ քրիստոնէական, հալածում են ոգելից ըմպելիքը: Այդ սովորութիւնը օրէնք է դարձած, այնպէս որ նոյն իսկ լորդ-մէրի կոնգրէսի անդամներին արած ընդունելութեան են խնջելիք ժամանակ, սեղանի վրա ոչ միայն գինի, ոչ միայն շամպայն չը կար, այլ նոյն իսկ դարեւուր չը կար: Պարզ ջուր, լիմօնադ, թէյ—անհրաժեշտ մտային են նոյն իսկ պաշտօնական ճաշի ժամանակ: Այդպէս էր եւ այն մեծ բանակէտի ժամանակ, որ Պրասպով քաղաքը երեկ տուեց ի պատիւ յայտնի միլիարդատէր կարոնէլի, որին մատուցանում էր Պրասպովի քաղաքացիութեան դիպում նրա նուէրած անագին գումարների համար: Այդ բանկէտին մասնակցում էին Լոնդոնից եկած միլիարդներ, պարլամենտի անդամներ, բայց սեղանի վրայ, կենացների ժամանակ, բաժանների մէջ փայլում էր միայն վճիտ ջուրը: Նոյն իսկ կինգի (թագաւորի), էդուարդ VII-ի համար չառանգացին զիջումն չի անի: Նոյնը տեղի ունեցաւ եւ Պէտլի քաղաքում, որի խորհրդարանը նոյնպէս մի մեծ բանկէտ տուեց ի պատիւ կոնգրէսի անդամների: Ծառանդացիների այս ժուժկալութիւնը որքան եւ գովելի է, բայց այնուամենայնիւ 80-ամեայ ծերունի Ժորժերիկ Պատեմ, խաղաղութեան չարժան մեծ ախոյեանը եւ Ֆրանսիայի Պրասպովը, ինչպէս սովորաբար կոչում են նրան, ծիծաղելով ասաց լորդ-քաղաքացիներին. «Լորդ-մէր, գովում եմ չօտանդացիներից ժուժկալութիւնը, բայց, կարծում եմ, մի կէս բաժակ կարմիր գինի կարող էր կազդուրել ծերունուս սպառված ոյժերը»: Լորդ-մէրը ժպտաց եւ այնու ամենայնիւ անկարող եղաւ խախտել աւանդական սովորութիւնը: Կոնգրէսի գերմանացի անդամները կատարեալ յուսահատութեան մէջ էին. ուր մըտ-

Электротечатня Грузин. Изд. Т—ва, Б.-Ванкокая ул.